
РОЗДІЛ І. ПИТАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

УДК 94 (477):069.51

Людмила Набок
(Переяслав-Хмельницький)

ІСТОРІЯ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ ЧЕРКАЩИНИ 1921-1931 рр.

У статті розглянуто документальні джерела з історії регіональних музеїв у 1921-1931 рр. на території сучасної Черкаської області.

Ключові слова: музей, історія, писемні джерела.

Відомо, що в Україні мережа музейних закладів, доступних для огляду широкому колу відвідувачів, почала формуватися у 1917-1918 рр. Зміна суспільно-політичного устрою в державі та націоналізація приватних колекцій зумовили новий розвиток у галузі музейної справи. У 1921-1931 рр. наукове керівництво регіональними (окружними) музеями здійснювала Музейна секція Археологічного Комітету Всеукраїнської Академії наук. Очільники музеїв періодично надсилали звіти про роботу своїх установ, діяльність членів наукових товариств охорони пам'яток старовини та мистецтва, археологічні й реставраційні роботи [1, арк. 30-31].

Цікавими джерелами з історії організації музейної справи на території сучасної Черкащини є документи, які знаходяться в Науковому Архіві Інституту Археології НАН України. Зокрема, фонд Всеукраїнського археологічного Комітету (ВУАК) зберігає різні документальні матеріали: протоколи засідань музейної секції, звіти окружних музеїв і листування з директорами місцевих музейних закладів. Лише окремі з документів цього фонду були опрацьовані вченими, тому у даній публікації спробуємо розглянути склад і зміст писемних джерел вказаного фонду, які охоплюють 1921-1931 рр. – період становлення та організації музеїв в Черкаській окрузі Київської губернії.

Так, у справі №3 зберігається звіт «Сучасний стан історичного музею Уманщини», складений його завідуючим П.П. Курінним 20.05.1921 р. З рукопису дізнаємося, що «у 1921 р. історичний Музей Уманщини містився в помешканні 1-ої трудшколи і займав одну пристосовану залу, де експонувалися історичні й археологічні збірки. Ще шість кімнат і коридор було пристосовано під картинну галерею. Помешкання було кам'яне, у 2 поверхи, з водяним опаленням і захищене ґратами. Меблі складали: 30 вітрин, 10 шаф, 5 столів, 1 комод». Музею бракувало ще 30 вітрин і 10 шаф, аби колекції і архіви були впорядковані. Управління музею складалося з 1 особи, яким був «член Київського етнографічного гуртка, комітету охорони Пам'яток старовини і мистецтва; дійсний член Саратовської Вченої архівної Комісії і кореспондент Московського Археологічного Товариства; Уманської землі Київського Наукового товариства, фундатор музею П.П. Курінний, він же доглядач і керівник музейної секції при 1-й трудовій школі, що складається з учнів різного віку».

Далі в документі зазначено, що кошти на утримання завідуючому виплачував виконком народної освіти, а витрати на музей здійснювалися за рахунок пожертв. Згідно довідки, діяльність музею проявлялася: по-перше, у збиранні пам'яток старовини, що здійснювалося учнями – агітаторами по селах; по-друге, у класифікації речей, що під керівництвом завідуючого також проводилася учнями, членами музейної секції, по-третє, в улаштуванні колекції (ремонті та дрібній реставрації); по-четверте, в систематичному поповненні колекцій шляхом археологічних розкопок і археолого-етнографічних експедицій Білогородського могильника та козацьких городищ в околицях Умані.

Обстеження повіту проводилося членами наукового товариства Степановичем, Врублевським, Курінним, Кучеренком; здійснювалося студіювання зібраних матеріалів і їх наукова обробка, а результати досліджень публікувалися в Записках Уманського наукового товариства «Вісник музею» або надсилалися до київських товариств. Для організації філій Музею по містечках Уманщини музейними працівниками складалися показові збірки з дублетів музею, які надсилалися до шкіл повіту. Таким чином були влаштовані музеї в селах Дзенгелівка й Кузьмина Гребля.

Окрім того, у звіті завідуючий поінформував про режим роботи музею і класифікував колекції: «...Демонстрація музею проводиться з ученою метою для шкіл – по заявках громадянства по святах і неділях від 11.00 до 15.00 по сонцю. Пояснення дає хранитель і підготовлені учні. За місяць 2000 душ (все безоплатно). Збереження: картини не миються, матерії пересипаються тютюном. Експонати: *археологічні* – зразки культур (палеоліт, неоліт, трипілля), зброя скіфська, грецька, римський посуд. *Церковні* – збірка матерії (шитво), різьби по дереву, образів – українського, московського, італійського і голландського письма. *Архів* – збірка королівських грамот XVII – XVIII ст., документи військових уманських поселень XIX ст., архів Уманського поліцейського управління. *Нумізматика*. *Світська старовина* – портрети (царів, гетьманів, шляхтичів), українська порцеляна, зброя, булава гетьманська XVII – XVIII ст. *Етнографія* – взірці місцевих керамічних, дерев'яних і металевих виробів, вишивка, хустки, килими. *Стародруки* – Українські і закордонні видання XVI – XIX ст., бібліотека; *Відділ малярства*: старе письмо – Леонардо да Вінчі, Мурільйо, Гвідо Рені Домініко, Ван-Дук; Рембрандт, Жан Фрьос (3), Біан, Лебрєн, Айвазовський, Мальчевський, Водзіновський, Ян Матейко, Шишкін, Вріжец, Козловський, Розвадовський, Маляров, Галімський та ін. – картини розміщені по школах. В сучасному ведеться перевіз до музею збірки гр. Потоцьких з м. Тального, яка має колосальне значення в історії Уманщини, як дідична збірка фундатора м. Умані» [1, арк. 175-177].

Документ з наступної справи № 4 фонду ВУАК доповнює інформацію про Уманський музей. З листа дізнаємося, що становлення музейної справи на Уманщині пов'язане з діяльністю П. Курінного, яким, зокрема, була складена наукова археологічна мапа Уманщини та розроблений науковий план досліджень, обстежені могили, яким загрожувала розкопка оранкою.

У музеї зберігалися речові знахідки з городищ доби XVII-XVIII ст. (кахляна піч, посуд, речі вжитку). У рукописі науковець виклав свою біографію, з якої довідуємося, що Петро Петрович Курінний родом з Умані, де й отримав у 1913 р. середню освіту. Ще в третьому класі під впливом Д.М. Щербаківського він почав працювати над збиранням археологічних і етнографічних матеріалів, знайомитися з відповідною літературою. У 1911-1913 рр. був командирований Київським музеєм для історико-археологічних досліджень в Уманський, Липовецький, Звенигородський, Черкаський і Бердичівський повіти. З травня по вересень 1913 р. П. Курінний практикував на розкопках міста й некрополя у с. Парусині (Ольвія) під керівництвом професора Б.В. Фармаковського; у 1913-1916 рр. працював під керівництвом В.В. Хвойки, Д.М. Щербаківського, М.Ф. Біляшівського (в Київському музеї), В.С. Данилевича (в Київському університеті) та В.А. Городкова. З 1918 р. П. Курінний став вчителювати в Умані, де приймав також участь у роботі місцевого історичного товариства Київського центрального комітету з охорони пам'яток старовини і мистецтва. За ініціативою П. Курінного в Умані у 1918 р. був заснований історичний музей. Дослідник дбав про його розвиток, як завідуючий і хранитель [2, арк. 70-75, 77].

Вказана справа № 4 містить також інші документи. Зокрема в офіційному листі члена Історичного товариства Нестора-літописця при Київському університеті Св. Володимира – Сави Шевченка повідомляється про те, що у 1922 р. музей старовини і мистецтва в містечку Звенигородка розміщувався у приміщенні художньої школи. Факт існування музею, на думку дописувача, дає підстави проводити розкопки біля села Попівка Рижинівської волості, де повсякчас траплялося селянам при оранці знаходити козацьку зброю або гроші. С. Шевченко також пропонував провести розкопки козацьких могильників [2, арк. 7].

У цій справі зберігається рукопис відомого дослідника Гната Стеллецького з докладною інформацією про палеонтологічні розвідки, здійснені експедицією під його керівництвом у липні-грудні 1921 р. Зокрема, в доповідній записці повідомляється, що експедиція була організована Г. Стеллецьким «зادля палеонтологічних розвідок мамута, який одкрився в с. Андрусівці», проте науково-розвідкова діяльність експедиції продовжилася і поділилася на періоди: «а) Крилівський, б) Чигиринський з Кам'янським, в) Суботовський з Холодним Ярмом. Крилівський тривав з 1 по 28 вересня 1921 р. За цей час в старовинному Крилові було улаштовано музею під назвою «Крилівський музей старовини й мистецтва» в будинку Фірсової з Г.І. Андрієвим на чолі. До музею взято кістки мамутів, знайдені на околицях з Варвариної балки».

Протягом жовтня 1921 р. Г. Стеллецький проводив розвідки й дослідження м. Чигирин, а в листопаді – м. Кам'янки з околицями: «під час перебування на Чигиринщині було розкопано 5 мамонтів, три неолітичні стоянки, одна на острові серед болота, на якому стоїть Троїцький, зараз жіночий, монастир, де пізніше гайдамаки «ножі святити». В Чигирині розкопали палац Б. Хмельницького та Йосипа Нелюбовича-Тукальського і підземного хідника вздовж гори. Під Чигирином з учнями місцевих шкіл розкопали пошкоджену скарбощукачами могилу енеолітичної доби, здибано бронзового персня походженням з Сирії».

Автор у звіті, окрім переліку знайдених артефактів, подав історичну довідку про організацію музею в м. Чигирині. З рукопису дізнаємося, що політичний музей заснований був професором Г. Стеллецьким і членами місцевої просвіти під назвою «Чигиринський історичний музей ім. Богдана Хмельницького». При музеї водночас було засноване наукове товариство охорони пам'яток старовини й мистецтва на чолі з комітетом з 3-х осіб. Почесним членом товариства було обрано археолога Г. Стеллецького, який «...доправив до музею колекцію кісток мамута». Гордістю молодого Чигиринського музею став чумацький маж – «...цілісінькій, власноруч оздоблений візерунками-мережками власником його, чумаком Пилипаєм з Бужина. Заходами археолога Стеллецького мажа доставлена цілою».

Професор доповідав, що в листопаді цього ж року, ним був описаний склад книжок, який знаходився у м. Кам'янці, де на той час містилася Чигиринська адміністрація. Збірка була зформована з книг, націоналізованих радянською владою у 1919 р. з бібліотек околичних видатних панських родин Раєвських, Давидових та Гревсів. Згідно первісного реєстру, книгозбірня мала б складати 12 тис. примірників. Проте, на момент перепису Г. Стеллецьким, тобто в 1921 р., до опису ледве набралось дві тисячі. За звітом Г. Стеллецького, повітком обіцяв перекинути книги до Чигиринського музею разом з музейними речами з будинку Краситських із села Несвяткового. Реєстр цих речей також був складений професором і переданий до повітового виконкому [2, арк. 37-38].

У грудневий Суботовський період експедицією було знайдено 2-х мамутів (одного в Білому яру), розкопано підземного хідника поруч історичної кам'яної баби, досліджено масток Богдана (на подвір'ї Коцура та ін.) [2, арк. 35-40].

Важлива інформація про Золотоношський окружний музей зберігається у справі № 46: акт перевірки цього музею, складений у жовтні 1925 р. уповноваженим ВУАК АН на Черкащині Олександром Миколайовичем Олександровим. З метою уведення до наукового обігу музеезнавчої інформації вважаємо доцільним подати текст мовою оригіналу: «З приєднанням до Черкаської округи м. Золотоноши Золотоношський музей став залежен від Черкаської Окрполітосвіти. При ліквідації в липні місяці б.р. Золотоношської округи музей опинився без усяких коштів на своє утримання. На 1925-1926 рік Окрінспектура внесла в бюджет і окремо на утримання Золотоношського музею, але потім це було скасовано.

Після ліквідації Золотоношської округи завідуючий Золотоношського музею т. Венгеловського було призначено на іншу посаду і він мав тільки квартиру при музеї. В тий же час в помешкання музею було вселено Райсільбуд й музею залишено було тільки 4 кімнати, а доручено зав. Райсільбудом доглядати за музеєм; формальної передачі музейних експонатів при цьому не було. Сполучення музею з Райсільбудом з'являлось для інтересів музею не дуже вдячним, не балакуючи вже про свободному вході й виході й не зачинених дверях, як це мені довелось бачити, – слабкой гарантії сохраннысті експонатів музею.

В вересні місяці б.р., по постанові Золотоношського Райвиконкому, Золотоношський музей передано під догляд завідуючому Золотоношським Педтехнікумом, т. Денисенко. 20-го вересня по акту музей було передано Педтехнікуму й перенесено в друге помешкання з 6-ти кімнат по Черкаській вул. м. Золотоноші, ч.17, проти будинку Педтехнікуму й коли 2-го жовтня я був в Золотоноші, музейне майно не було розташовано по місцях. По словам голови Золотоношського Р.В.К. т. Кравченко й зав. Педтехнікумом т. Денисенко – пропонувалось, що безпосереднє музеєм буде завідувати т. Бальюра, завідуючий показової школи при Педтехнікумі без окремого утримання, тільки за квартиру при музею. Коли я балакав про це з т. Бальюрою, то він підтвердив про свою згоду на догляд за музеєм на таких умовах. Про це мною було зроблено письмений доклад до Черкаської Окрполітосвіти, котра вирішила, що найкраще буде передати музей до Черкас. Зараз завідуючий Черкаським музеєм, т. Бочков на підводах перевозить експонати Золотоношського музею до Черкас в Черкаський музей.

Повідомляючи про це, при цьому прикладаю витяг з інвентарної книги Золотоношського музею, щодо експонатів музею. Найбільш цікаве з експонатів – це картинна галерея, серед експонатів якої є картина, по описі приписується Тиціану – Амур й Психея /здається, що дуже стара добра копія/, та портрети місцевих землевласників й діячів роботи – Брюлова, Боровиковського, Кипренського... Портрети роботи Т.Г. Шевченко – вивезені до Києва. Де що цікаве є в Військовому відділі /мідні пушки, татарська булава.../ Серед речей церковного відділу є «чудотворні ікони» кол. Красногірського Золотоношського монастиря – Дубенська й Коренська – старого письма, олов'яні чаши. В книгозбірні музею друковані книги на закордонних мовах – XVI віку.

В старому помешканню Золотоношського музею, де він містився совмісно з Райсільбудом /в. Енгельса, 8/ зараз Торгово й промислова школа. Під доглядом зав. цею школою в окремій кладовій при коридорі цього будинка залашилося після музею склад друкованих книжок: Київська старина з 1893 року по 1905 рік /комплектів приблизно 15-18/; Журнал «Україна» за 1907 рік /комплектів приблизно 50/; Накази українським депутатам 1767 р. ...приблизно 100 примірників; Денник Якова Марковського – ч. 1, ч. 2, – приблизно по 100 примірників.

Усіх цих книжок нових, нерозрізаних буде примірників тисяч на дев'ять приблизно.

1925р.^х/12. Уповноважений Всеукр. Археологіч. Комітета при ВУАН на Черкащині О. Олександров».

Далі у акті подано виписку з інвентарної книги про те, що основу колекційних зібрань склали націоналізовані приватні зібрання князя Барятінського з Драбівського маєтку (збірка зброї XVI-XVIII ст., живопис), М. Максимовича з села Прохорівка (пам'ятки археології, історії, етнографії, книги, живопис, козацька зброя), з маєтку Максимовичів з Ірклієва (живопис, козацька зброя), культові речі з Красногірського монастиря.

Згідно опису, музей мав 12 відділів. Найбільшу кількість експонатів мали природничий – 307 одиниць, нумізматичний – 202 од., революційний – 140 од. (портрети ідеологів комуністичної партії, революціонерів-соціалістів) відділи.

У Воєнному відділі налічувалося 118 експонатів, з яких 54 – раритетні предмети, зокрема 6 гармат часів Б. Хмельницького та Суворова, гаківниця з козацької «чайки», сигнальна пушка, 4 лицарські обладунки, козацьке спорядження, кольчуга, клейноди, зброя XVI-XVII ст. – холодна, кременева (шаблі, пістолі, рушниці) й вогнепальна XIX ст.; колекція татарських бунчуків, а також зброя, снаряди, каски сучасного періоду історії.

Церковний відділ представляли 106 ікон і 53 одиниці церковного шитва, одна риза, епитрахілів – 2, воздушків – 32, антиминос – 1, дароносиці – 2, хрестів – 8, посохів, чаш – 6, серед яких в наявності було тільки 3 цинкові, а 3-х золочених не було, Євангеліє двопудове, Євангеліє в металевих оздобах – 10 шт., Євангеліє в шкіряних оздобах – 4 шт. Незначними за кількістю речового матеріалу були відділи: антирелігійний – 74 од.; історично-археологічний – 74 од. (журнали «Киевская Старина» з 1883 по 1906 р., майже всі примірники, Денники Якова Марковича 1717-1725 ч. 1 та 1726-1729 ч. 1). В етнографічному відділі налічувалося 37 предметів, серед яких одиничні екземпляри: 2 люшні від козацького возу, дуга, притика чумацька, верша, підмисник, сволок різьблений, мазниця чумацька, 2 моделі заноз, вибійчана

дошка, скрипка, бандура, сопілка, сандалі дерев'яні, вулик-дуплянка, збірки дукачів – 7, два очіпки з Вереміївки, вишивання.

Цікавим є той факт, що музей володів предметами етнографії та декоративно-ужиткового мистецтва, які, проте, виділені в окрему графу, як оздоба музею та закордонні художні вироби, серед них: рушники (7 од.), килими (9 од.), плахти (6 од.), мундири (2 од.), годинники (5 од.), якір (стародавній з Супою), 2 самовари, печатки (5 од.), люльки козацькі, ліжко японські вази, статуетки та зонтик, кубки й парасолі, підсвічники, канделябри, тарелі (металеві, череп'яні, роблені, дерев'яні хлібні підноси), статуетки, прикраси (брошки, запонки), 2 цвітниці, канделябри, підсвічники, статуї та ін. Всього таких речей налічувалося 70 одиниць.

На жаль, в описі не поданий перелік експонатів промислового відділу, а це 115 одиниць, бібліотечного відділу (962 од.) та Ленінського гуртка, де зберігалось 30 експонатів. Проте, навіть частковий опис засвідчує багатство та різноманітність музейної збірки, яку на початку 20-х рр. ХХ ст. зібрали місцеві краєзнавці Шульга, Чірс, Терещенко [4, арк. 8, 90-91 зв].

У звітній документації ВУАК за 1927 р. подається скупа інформація про назви музеїв, місця їхнього розташування, прізвища очільників. Зокрема, на початку 1920-х рр. був заснований музей у м. Сміла, де експонувалася колишня збірка графа А. Бобринського [5, арк. 35].

У м. Корсуні музей у 1922-1924 рр. знаходився при Окружному архівному управлінні. Його головний фонд складався зі збірки ікон, зібраної школярами в с. Журлинцях, та решток картинної галереї колишніх власників маєтку Лопухиних-Демидових, укомплектованої Єфімовим і Шевченком. Також зберігалися археологічні матеріали, виявлені під час добування піску в кар'єрі біля Воронова Городища [3, арк. 27 зв.; 5, арк. 35-35 зв., 41; 6, арк. 3].

Всі перелічені музеї існували до 1925-1926 рр. і, згідно адміністративно-територіальних змін, проведених радянською владою, їхні колекції були перевезені до Черкас.

У фонді ВУАК зберігаються також акти обслідування та звіти Черкаського музею, який був заснований у 1918 р. як окружний музей ім. Шевченка. Ініціатором його створення був Дмитро Бочков, який став згодом директором. Основу першої експозиції 1918 р. склали збірка мінералогічно-палеонтологічна доктора Козловського, збірка черкаської хлоп'ячої гімназії і етимологічна колекція вчителя Балковського.

У 1922-1926 рр. у музеї працювало три співробітника, які займалися систематичним вивченням Черкащини, Шевченківщини, проводили розкопки Маслівського глинища, вивчали Притясмин. Музейники влаштовували тимчасові виставки: 1918 р. – мінералогічно-палеонтологічна виставка Козловських; 1920, 1922, 1924 рр. – Шевченківська; 1922 р. – санепідеміологічна; 1923 р. – туберкульозна; 1925 р. – гончарних виробів; 1926 р. – пам'яті 1905-го року; у 1924-1925 рр. демонструвалася історико-революційна Черкащина.

При музеї були організовані екскурсбюро, де навчали екскурсіводів, та гурток «Друзі музею», завданням якого був пошук предметів старовини. Згідно статистики, поданій у звіті, Музей поступово набував популярності, зокрема у 1922 р. його відвідало – 500 осіб, у 1923р. – 9 265 осіб, у 1924 р. – 17 782 осіб, у 1925-1926 рр. – близько 18 тис. осіб.

Колекції та експозиція були впорядковані згідно правил і вимог музейної справи: всі експонати інвентаризовані, експозиція оснащена етикетажем, вікна заграбовані, а вночі будинок охороняв сторож. Будинок Черкаського музею знаходився по вулиці Гоголівській, 116, на садибі площею 160 кв. сажнів. Під будинком було зайнято 128,31 кв. сажня. Він мав 1,5 поверхи: зверху музей, внизу кімнати співробітників і резервний фонд.

Згідно звіту Д. Бочкова, музей у Черкасах мав шість відділів: 1-й – археологічний – займав площу 2,54 кв. саж.; загальна кількість експонатів складала 1 700 шт., які експонувалися на столику, у шафі, на етажерці, а в аптечних вітринах були виставлені артефакти з розкопок с. Маслово.

Другим відділом був краєзнавчий кабінет, площа якого становила 4,09 кв. саж. Експозиційний ряд представляли етимологічні експонати в одній шафі, малюнки та книги (50 шт.). Відділ з 1.03.1926 р. очолив Балковський, який був фундатором збірки.

Художнім відділом опікувався Д. Бочков. У відділі налічувалося 226 експонатів: картини, 12 одиниць меблів, посуд, скульптура. Експозиційна площа становила 9,82 кв. саж.

Окрім художнього відділ мав два структурних підрозділи: церковних культів і військовий. Так, підвідділом церковних культів завідував тов. Ткаченко. Тут налічувалося 371 одиниця, переважно це були вікна, церковне начиння, одяг. Під експозицію було виділено 4,09 кв. саж., а експонати демонструвалися у вітринах типу столів. У військовому підрозділі (3,77 кв. саж.) було обліковано 1086 експонатів. Групу складали монети, паперові гроші, портрети старшини, зброя, пам'ятки часу революції 1917 р. та бандитизму (*тобто збройних виступів населення проти більшовицької влади – Л.Н.*).

Етнографічний відділ займав кімнату площею 7,22 кв. саж., де на 4-х вітринах типу столів розміщувалося 423 експонати, з яких найбільшу групу складали писанки – 183 атрибутованих і ще не облікованих 190 од., 4 килими, посуд, малюнки.

У п'ятій кімнаті експонувалися речі з панських будинків, тому відділ мав назву – «панського побуту» (2,46 кв. саж.).

Найбільшим був 6-й відділ – природознавчий, яким завідував тов. Тимник. Відділ займав 2 кімнати (24 кв. саж.) і налічував 5 000 зоологічних, ботанічних, геологічних, мінералогічних і ентомологічних предметів. Весь музейний матеріал експонувався у скляних шафах та вітринах типу столів.

Окремо у вестибюлі (12,11 кв. саж.) експонувалися картини релігійного змісту, закордонні гончарні вироби (порцеляна). Музей охоронявся [5, арк. 35-35 зв., 41, 63, 90, 115, 166].

Таким чином, архівні справи «Про стан музеїв» не лише розкривають історію створення мережі музейних закладів, але й містять важливу інформацію про розвиток музеєзнавчої справи в Україні. Описані документальні джерела цікаві тим, що відомості про предмети мистецтва подаються не тільки загальною кількістю, але й вказуються їхні назви, авторство і навіть подекуди прослідкується спроба атрибуції, зазначаються фундатори зібрань. Сподіваємось, що вказані документи, хоча й містять скупу інформацію про музейні колекції Черкащини 1920-х рр., стануть у нагоді краєзнавцям і дослідникам, що вивчають історію музейної справи України.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Науковий Архів Інституту Археології Національної Академії наук України (далі ІА НАНУ). – Фонд ВУАК № 3. – Справи за 1921 р.
2. Науковий Архів ІА НАНУ. – Фонд ВУАК № 4. – Арк. 61 – «Про стан музеїв» за 1922 р.
3. Науковий Архів ІА НАНУ. – Фонд ВУАК № 21 – Протоколи засідань ВУАК 23.1.-30.XII.1924 р.
4. Науковий Архів ІА НАНУ. – Фонд ВУАК. – Спр. № 46 – «Про стан музеїв» 7.I. – 23.XII.1925 р.
5. Науковий Архів ІА НАНУ. – Фонд ВУАК №112. – Арк. 1-136. – «Про стан музеїв» 15.01.-17.12.1927 р.
6. Науковий Архів ІА НАНУ. – Фонд ВУАК № 403 – «Про стан музеїв» 1931 р.

Набок Л. История музейного дела Черкасской области 1921-1931 гг.

В статье рассмотрены документальные источники с истории региональных музеев 1921-1931 гг. на территории современной Черкасской области.

Ключевые слова: музей, история, письменные источники.

Nabok L. History museums in 1921-1931 on Tsherkasu region.

In the article an author are considered documentary sources from history museums in 1925-1927 on Tsherkasu region.

Key-words: museum, history, writings sourced.

Одержано 13.09.2013.